

ПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВА У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ

*Доротюк Ольга ,
н.с. відділу профільного навчання,
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Середня школа є важливою частиною підготовки достойних і відповідальних членів суспільства та кадрового резерву країни, що має забезпечити її економічне процвітання.

Держава виділяє кошти, як на створення умов для продуктивного процесу навчання, так і на підготовку вчителів. Оскільки, новий закон про освіту виставляє нові завдання для середньої освіти, як, наприклад, вивчення особистісних характеристик учня та використання компетентнісного підходу в навчанні, то відповідно змінюються функції учителя та вимоги до його кваліфікації і професійних умінь.

Педагогіка стає областю дослідницької діяльності, а вміння досліджувати, аналізувати, та використовувати результати досліджень у навчальному процесі повинно стати професійною нормою для педагогів. Оволодіння психологічними знаннями про вікові особливості учнів, педагогічне діагностування їх навчальних можливостей, вивчення інших особистісних якостей учня допоможе вчителю використовувати різноманітні методи і технології у своїй роботі, які забезпечать продуктивність навчання та виховання.

Базуючись на результатах педагогічної діагностики середній освітній заклад має можливість створити власну освітню сферу, яка буде мати в основі знання про особистості учнів, головні їх цінності та здібності, психологічні характеристики і відповідно до цього визначати вимоги до роботи вчителів, по навчанню, вихованню, розвитку здібностей та формуванню компетентностей школярів. Кожен освітній заклад повинен проводити наукову роботу по підбору чи створенню таких навчальних методів і технологій, які забезпечать якість педагогічного процесу конкретно у ньому відповідно до навчальних можливостей і навчальних завдань його учнівського складу. В цьому світлі, сучасний вчитель повинен відповідати наступним критеріям:

- мати знання предмету, який викладає, його історії, прикладного значення, використання у житті людини, у виробництві чи у суспільстві, його роль у суспільних чи науково-технічних процесах і досягненнях, видатних особистостей у його розвитку, їх відкриття та розробки в ореолі даного предмету, а також все про професії людей, які працюють в предметній галузі в суспільстві, в чому суть цих професій, які вимоги їх до майбутнього спеціаліста, які умови праці та який навчальний заклад готує до даної професії, а також різні її спеціалізації;

- володіти теоретичними знаннями та практичними навичками в педагогіці, методиками викладання предмету, науковими методами педагогічних досліджень; цікавитися новинами науки та вивчати передовий досвід колег, приймати участь у семінарах та конференціях.

- мати знання вікової психології та успішно впроваджувати їх у свою професійну діяльність;

- вміти знаходити індивідуальний підхід до кожного учня, знати його сімейні умови та обставини, його оточення та вподобанні;

- визначати творчий та пізнавальний потенціал учня та забезпечувати йому відповідне навчальне навантаження, забезпечувати зворотній зв'язок з учнем та інформування батьків про результати навчання;

- володіти науковими теоріями виховання та вміти користуватись ними, розробляти плани та складати програми виховного процесу у класі, як під час уроку так і поза навчанням;

- уміти визначати цілі і завдання у формуванні гармонійної і відповідальної особистості учня та прогнозувати його результати;

- мати високорозвинений інтелект, любов до дітей, здібності до педагогічної діяльності, високий рівень культури, оптимізм, артистичність, відчуття гумору, товариськість, розвинену інтуїцію, освіченість та професійне володіння різноманітними методами навчання та виховання дітей. Ці якості не мають природного походження, для їх придбання необхідна систематична праця та професійний розвиток.

Але, не зважаючи на загальні вимоги до вчителя, потрібно враховувати той факт, що кожен учитель має індивідуальний стиль педагогічної діяльності. Педагоги

можуть мати аналогічні виховні і навчальні завдання, але реалізують їх по різному, відповідно до власного педагогічного стилю. Він має наступні ознаки:

- в рисах характеру вчителя;
- в типах реагування на спілкування з дітьми і колегами;
- у виборі методів виховання і навчання;
- у різному культурному рівні;
- у світогляді;
- у різному життєвому досвіді;
- у типах нервової системи.

З цього можна зробити наступні висновки: досвід педагогічний неможливо передати повністю, можливо поділитися ідеями та запозичити навчальні і виховні технології, але практичний досвід і педагогічний стиль є унікальним, адже залежить від особистісних якостей вчителя.

Висновки, які можна зробити, наступні:

Управління освітнім процесом повинно бути модернізоване в сторону врахування індивідуальних якостей не тільки учнів, але і вчителів. Нові стратегії в освіті потрібно вводити поступово, щоб не допускати емоційного вигорання педагогів, стресу, що руйнує здоров'я педагогів і негативно впливає на результати їх роботи.

Мотивація теж необхідна вчительському колективу, а це значить, що комусь треба вивчати потреби та мотиви педагогічних працівників. Оскільки однакові мотиви можуть бути по різному реалізовуватись в діяльності, то потрібно вивчати світогляд, установки, моральні цінності кожного вчителя та розробляти методи впливу на удосконалення їх професійної діяльності. Суспільство має право знати, кому воно довіряє найдорожчий свій ресурс – дітей.

Технологічну карту з особистісними характеристиками, особливостями педагогічного стилю, стану здоров'я, мотивами, оптимальними умовами для роботи та методами реагування на навколишнє середовище повинен мати кожен директор школи та використовувати її, як повсякденно, так і у плануванні довгостроковому.

На базі цих даних може вестись профілактична робота по запобіганню професійного вигорання вчителів, яке несе колосальні матеріальні і моральні збитки

не тільки нашій освіті. Ця проблема визнана найбільш економічно збитковою у цілому світі.

Отже, для повноцінного освітнього процесу, забезпечення його гармонійності та ефективності необхідна структура, яка паралельно, не втручаючись в процес, буде забезпечувати психологічне та фізичне здоров'я учасників цього процесу, що буде сприяти оздоровленню суспільства неодмінно.

Ключові слова: дослідницька діяльність, педагогічна діагностика, технологічна карта, мотивація, професійна норма.

Список використаних джерел

1. Доротюк В. І. Природа компетентності та створення розвивального середовища: важливі аспекти у виборі професії. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Збірник наукових праць, випуск 2(21)*, К., 2018.

2. Доротюк Ольга. Організаційно-педагогічні умови допрофесійної підготовки учнів старших класів. *Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика. Збірник наукових праць. Випуск 2(21)*, 2018.

3. Громкова М. Т. Психологія і педагогіка професійної діяльності. Психологія і педагогіка професійної діяльності. Навчальний посібник для вузів. К. Юніті-ДАНА, 2003. 415с. - (Серія "Педагогічна школа. XXI століття").

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК УМОВА ДОСЯГНЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ТА СПРАВЕДЛИВОЇ ОСВІТИ

*Ільченко Віра,
д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України,
завідувач відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (2011 р.) ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів, що реалізовані в освітніх галузях і відображені в результатах загальної середньої освіти.